

Offprint

Katolícke biblické dielo

Studia Biblica Slovaca je časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Vydáva Katolícke biblické dielo, Svit, s cirkevným schválením.

Imprimatur: Mons. František Tondra, spišský diecézny biskup, č. 1-06 zo dňa 3. 1. 2006

Nihil obstat: Anton Tyrol

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Peter FEDOR (Prešov) – Juraj FENÍK (Drienov) – Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JÁGER (Prešov) – Jozef JANČOVIČ (Bratislava) – Róbert LAPKO (Košice) – Milan SOVA (Bratislava) – Peter ŠOLTÉS (Oestrich-Winkel, D) – Jozef TIŇO (Bratislava) – František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) – Pavel VILHAN (Badín) – Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Elena Slaná

Zalamovanie: redakcia

Na príprave publikácie sa podieľali aj Martin Kňažek, Martina Korytiaková a Mária Mihulcová.

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:

Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Blažej Štrba, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 22 42, fax: (+421) 048/418 22 08, redakcia@biblica.sk, www.biblica.sk,

František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@centrum.sk.

Príspevky sa požadujú tak v elektronickej podobe (disketou alebo pripojeným dokumentom e-mailu, podľa možnosti v Microsoft Word formáte s typom písma Times New Roman), ako aj vo vytlačenej forme (A4, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné typy písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v BibleWorks, tak upresniť aké. Príspevok typu článok alebo poznámka musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov, jeho anglickou verziou a zoznamom bibliografie. Nevyžiadané exempláre sa späť neposielajú. Redakcia si vyhradzuje právo na jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov.

Objednávku posielajte na Katolícke biblické dielo alebo na adresu redakcie.

Bankové konto: 4008274864/7500, IBAN: SK28 7500 0000 0040 0827 4864.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

Studia Biblica Slovaca

© 2011 by Katolícke biblické dielo, Svit

Katolícke biblické dielo, Nábřežie Jána Pavla II, 697/4, 059 21 Svit – SK, www.kbd.sk

Tlač: PUBLICA, publica.nitra@gmail.com

Printed in Slovakia

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Vôňa v stretnutí milého s nevestou

K literárnej jednote Pies 4,8–5,1

Martina Korytiaková

Jednou z častých otázok skúmaných v súvislosti s knihou Pieseň piesní naďalej zostáva otázka jej literárnej jednoty. Ide len o jednu pieseň (napr. Exum¹, Fox²) alebo máme dočinenia so zbierkou niekoľkých piesní (napr. Falk³, Keel⁴, Longman⁵, Müller⁶, Zakovitch⁷)? Dodnes nedosiahli biblisti v tejto oblasti konsenzus. V otázke vnútorného rozdelenia spisu, teda jeho vnútornej štruktúry preto badať rôzne prístupy a vysvetlenia.

Pretože je spis výsledkom redakcie niekoľkých storočí a pretože v sebe nesie hlboké poslanstvo – pre niekoho nie ľahko čitateľné v biblickej poézii – domnievame sa, že je dôležité venovať sa otázkam literárnej jednoty aj jednotlivých častí celého spisu, ktoré v žiadnom prípade nerozbíjajú jeho celkovú jednotu, ale práve naopak, v súhrnnom pohľade sú dôkazom integrity spisu – piesne – ako celku. Jednou z takýchto častí je i stať 4,8–5,1.

V nasledujúcom článku chceme najskôr predstaviť výsledky skúmania⁸ state 4,8–5,1 z pohľadu jej lexikálneho, sémantického, tematického i štruktúrneho rozboru a následne poukázať na doteraz opomínanú úlohu dôležitého prvku v stati – vône. Úloha vonného prvku môže totiž okrem iného poslúžiť na zdôvodnenie vnútornej jednoty state z pohľadu literárnej kompozície.

V prvej kapitole uvádzame rad zdôvodnení na vymedzenie state spolu s uvedením jednotlivých aspektov dokazujúcich jej jednotu. Postupnému

---

¹ Porov. EXUM, *Song of Songs*, 34.

² Porov. FOX, *The Song of Songs and Ancient Egyptian Love Songs*, 218-222.

³ Porov. FALK, *Love Lyrics from Bible*, 3-4.

⁴ Porov. KEEL, *Song of Songs*, 18.

⁵ Porov. LONGMAN, *Song of Songs*, 55.

⁶ Porov. MÜLLER – KAISER – L OADER, *Das Hohelied. Klagelieder. Das Buch Ester*, 3.

⁷ Porov. ZAKOVITCH, *Das Hohelied*, 30.

⁸ Skúmanie predstavené v článku vychádza z pozorovaní úlohy vône v stati 4,8–5,1 v diplomovej práci KORYTIAKOVÁ, *Stretnutie milého s nevestou (Pies 4,8–5,1)*, 63-70.

predstaveniu lexikálneho aj sémantického rozboru, ako aj objasneniu hlavných tém je venovaná druhá kapitola. Následne v tretej kapitole uvedieme štruktúru state, v ktorej sú odzrkadlené pozorovania z predošlých kapitol.

1 Prvotné odôvodnenie jednoty state

1.1 Vymedzenie state 4,8–5,1

Ako už bolo naznačené v úvode článku, vo Veľpiesni môžeme nájsť niekoľko menších jednotiek. Zo všetkých uvedieme napr. „piesne milej“ (canti dell'amata) (2,8-17 a 3,1-5) a „piesne milého“ (canti del diletto), ktoré pozostávajú tak z časti 4,1-7, ako aj zo state 4,8–5,1⁹.

Pretože v prípade 4,1-7 a 4,8–5,1 ide o dve piesne so vzájomnými odlišnosťami, uvádzame pozorovania na ich vzájomné rozlíšenie:

- Rozdielnosť oboch statí spočíva v ich literárnom druhu. Kým textový celok 4,1-7 patrí do druhu opisnej piesne¹⁰, o celej stati 4,8–5,1 to tvrdiť nemožno. V 4,1-7 je opis ženinej krásy komplexnejší, detailnejší, zostupujúci od očí až k prsiam a každý jeden verš – s výnimkou v. 6 – je venovaný deskripcii vždy inej časti ženského tela. Naproti tomu v 4,8–5,1 sú vybrané len niektoré aspekty ženskosti, napr. oči (porov. 4,9), pery (porov. 4,11), pretože cieľom 4,8–5,1 nie je v prvom rade vyzdvihnúť krásu ženy, ako to robí prvá pieseň milého (porov. 4,7), ale poukázať na krásu a jedinečnosť stretnutia medzi mužom a ženou.
- Textová stať 4,1-7 obopína rámec zložený z rovnakých zvolaní יָפָה רַעֲיָתִי (yāpā rayātī) v 4,1 a 4,7. Vo veršoch vo vnútri tohto rámca pokračuje obdivovateľ výpočtom detailov ženinej krásy. Tie sa vyznačujú predovšetkým živosťou a kontrastnou farebnosťou¹¹. V stati 4,8–5,1 sa oslovenie z 4,1.7 nevyskytuje ani jedenkrát.
- Pokým v stati 4,1-7 tvoria inklúziu zvolania „Aká si krásna, priateľka moja, aká spanilá!“ (4,1) a „Celá si krásna, priateľka moja, a škrvny na tebe niet“

⁹ Uvedené piesne sú mimochodom chiasťicky spojené. Porov. BARBIERO, *Cantico dei cantici*, 34, 154.

¹⁰ „...“, slovo arabského pôvodu v preklade „opis“, sa používa na označenie druhu básne alebo poetickej časti, ktorá pomocou rozličných obrazov opisuje časti mužského alebo ženského tela.“ FALK, *Love Lyrics from Bible*, 80.

¹¹ Porov. KRINETZKI, *Das Hohe Lied*, 182.

(4,7), v nami skúmanej stati ju tvoria rôzne formy slovesa ísť (בִּוֵּי; *bôʾ*) (4,8.16; 5,1)¹².

- Oslovenie milovanej v obidvoch textových jednotkách je odlišné. V istom zmysle je oslovenie milej v texte vystupňovaním z predchádzajúcej state. Kým v 4,1-7 nazýva milý milovanú „priateľka moja“ (4,1.7), v nadchádzajúcej stati sa oslovenie mení na „nevesta“ (4,8.11) alebo na „sestra, moja nevesta“ (הַלֵּבָּ; *kallā*) (4,9.10.12;5,1).
- Zatiaľ čo muž opisuje ženu v 4,1-7 po častiach, t. j. zostupne od očí až k prsiam, v skúmanej stati 4,8–5,1 môžeme hovoriť o zhrňujúcom opise. V predošlej časti sa ženina krása očí (4,1) a šije (4,4) vyzdvihuje v osobitných veršoch. Následne v našom texte stačí mužovi niekoľko takýchto aspektov spojiť a opísať v jednom verši pomocou viacerých metafor, aby vytvoril celkový obraz „ženy ako voňajúcej a úrodnej záhrady“ (porov. 4,9)¹³.
- Živočíšne a mestské motívy z opisu ženy v stati 4,1-7 sú nahradené čisto rastlinnými opismi v 4,8–5,1.
- Striedanie sa príhovorov, resp. vstupov raz zo strany muža a potom zo strany ženy, tvorí typickú črtu našej state. Predošlý textový celok pozostáva čisto len z oslavného monológu muža na krásu ženy. Z toho vyplýva, že dôvodom oprávňujúcim rozdeliť state 4,1-7 a 4,8–5,1 je aj počet vystupujúcich osôb.

Dôvody na ukončenie state veršom 5,1 uvádzame v nasledovnom:

- Posledný verš state 5,1 v sebe zahŕňa takmer všetky najdôležitejšie motívy predošlých veršov – oslovenie milej, tematika záhrady a jej bohatstva, aspekty vône, jedla a pitia¹⁴.
- Stať 4,8–5,1 začínala mužovým zvolaním adresovaným milovanej a z väčšej časti bol v nej muž hovorca. V nasledujúcej stati je to sama žena, čo začína textovú jednotku v 5,2.
- Atmosféra zjednotenia zo state 4,8–5,1 sa mení na odlúčenie hlavných postáv (porov. 5,6) a následne na ich opätovnú túžbu sa stretnúť (porov. 6,3)¹⁵. I táto odlišnosť situácií medzi staťou 4,8–5,1 a po nej nasledujúcou

¹² Porov. BARBIERO, *Cantico dei cantici*, 154.

¹³ EXUM, *Song of Songs*, 157.

¹⁴ Porov. FOX, *The Song of Songs and Ancient Egyptian Love Songs*, 225.

¹⁵ BARBIERO, *Cantico dei cantici*, 154.

perikopou, je ďalším signálom, že 5,2 je začiatkom novej poetickej jednotky.

1.2 Pracovný návrh prekladu 4,8–5,1

אתי מלבנון כלה	4,8a	So mnou z Libanonu, nevesta,
אתי מלבנון תבוא	4,8b	so mnou z Libanonu podže len.
תשורי מראש אַמנָה	4,8c	Pohliadniže z vrcholu Amana,
מראש שֵׁנִיר וְחֶרְמוֹן	4,8d	[pohliadniže] z vrcholu Senira a Hermonu,
מִמְעוֹת אַרְיֹת	4,8e	[pohliadniže] z brlohov levov
מִהַרְרֵי נְמֹרִים	4,8f	z hôr leopardov.
לִבְבַתְּנִי אַחֲתִי כלה	9a	Pobláznila si ma, sestra moja, nevesta,
לִבְבַתְּנִי בְּאַחַד מֵעֵינֶיךָ	9b	pobláznila si ma jediným z tvojich pohľadov,
בְּאַחַד עֵנֶק מִצְּוֹרֶיךָ	9c	[pobláznila si ma] jediným klenotom tvojich náhrdelníkov.
מִה־יָפוּ דְרִיךְ אַחֲתִי כלה	10a	Aké príjemné [sú] tvoje láskania, sestra moja, nevesta,
מִה־טַבּוּ דְרִיךְ מֵיַיִן	10b	aké sladké [sú] tvoje láskania, viac než víno,
וְרִיחַ שְׁמֵיךָ	10c	a vôňa tvojich olejov [je]
מִכָּל־בְּשָׂמִים	10d	nad všetky balzamy.
נִפְתַּח הַטַּפְּנָה שֶׁפְּחוּתֶיךָ כלה	11a	Med[om] z plástu kvapkajú tvoje pery, nevesta,
דָּבַשׁ וְחֶלֶב תַּחַת לְשׁוֹנֶיךָ	11b	med a mlieko [sú] pod tvojím jazykom,
וְרִיחַ שְׁלֹמֹתֶיךָ	11c	a vôňa tvojich šiat [je]
כִּרְיַח לְבָנוֹן ס	11d	ako vôňa Libanonu.
גֵּן נְעוּל אַחֲתִי כלה	12a	Záhrada zavretá, [je] sestra, moja nevesta,
גַּל נְעוּל מֵעֵין חָתוּם	12b	fontána zavretá, prameň zapečatený.
שְׁלֹחֶיךָ פְּרָדִים רְמוּנִים	13a	Tvoje výhonky, [sú] raj granátovníkov
עִם פְּרֵי מְנָדִים	13b	s vyberaným ovocím,
כְּפָרִים עִם־נָרְדִים	13c	kriky heny s nardom;
נָרְדָּה וְכַרְכֹּם	14a	Nard a kurkuma,
קִנְיָה וְקִנְמוֹן	14b	vonná krovina a škorica
עִם כָּל־עֵצֵי לְבוֹנָה	14c	so všetkými stromami kadidla,
מִרְיָה וְאַהֲלוֹת	14d	myrha a aloe
עִם כָּל־רֵאשֵׁי בְּשָׂמִים	14e	so všetkými cennými balzami.
מֵעֵין גְּנִים	15a	Prameň záhrad,
בְּאֵר מַיִם חַיִּים	15b	studňa živých vôd
וְנוֹלִים מִן־לְבָנוֹן	15c	tečúcich z Libanonu.

עָרִי צָפוֹן	16a	Zobud' sa, severný vietor,
וּבוֹאֵי תֵימָן	16b	a príd' južný vietor,
וַיִּפְּחֵי גִנִּי	16c	predýchaj moju záhradu.
יִזְלוּ בְּשִׁמְיוֹ	16d	Nech prúdia jeho balzamy
יָבֵא דוֹדֵי לְגַנִּי	16e	nech príde môj milovaný do svojej záhrady
וַיֹּאכַל פְּרֵי מִגְדֵיּוֹ	16f	a nech vychutnáva vyberané ovocie.
בָּאתִי לְגַנִּי אֶחָתִי כָלָה	5,1a	Prišiel som do mojej záhrady, sestra moja, nevesta,
אָרִיתִי מִזֵּרֵי עֵם־בְּשָׁמִי	5,1b	odtrhol som moju myrhu s mojím balzomom,
אָכַלְתִּי וְעָרִי עֵם־דְּבָשִׁי	5,1c	požíval som môj plást s mojím medom,
שָׁתִיתִי יַיִן עִם־חֲלָבִי	5,1d	pil som moje víno s mojím mliekom.
אֲכָלוּ רְעִים שָׂתוּ	5,1e	Jedzte, priatelia, pite,
וּשְׁכְרוּ דוֹדִים ס	5,1f	a opite sa, [moji] drahí!

1.3 Jednotlivé aspekty jednoty 4,8–5,1

Na základe existencie opakujúcich sa poetických výrazových prostriedkov, dominantných obrazov, štruktúry i obsahu piesne s jej hlavnou témou, nie je podľa nás nutné hľadať dôvody na delenie 4,8–5,1 na iné menšie časti. Z bližšieho pozorovania textu vyplýva, že spojivovými prvkami state 4,8–5,1 sú tzv. *klúčové pojmy*, ktoré sa prelínajú jej textom. K nim patria i termíny zo sémantického poľa vône, ako napr. Libanon (4,8ab.11d.15c), balzam (4,10d.14e.16d; 5,1b), víno (4,10b; 5,1d), med (4,11a.b; 5,1c), záhrada (4,12a.15a.16c; 5,1a), a ďalej nevesta (4,8a.11a), sestra moja nevesta (4,9a.10a.12a; 5,1a), mlieko (4,11b; 5,1d). Tieto tzv. *slovné ozveny* nie sú len ornamentálnymi prvkami v stati, ale navyše ju zjednocujú, osvetľujú význam slovných narážok a spájajú slová z dialógu zamilovanej dvojice v texte¹⁶.

Medzi ďalšie zdôvodnenia jednoty 4,8–5,1 patrí podľa nášho názoru *chiastická štruktúra state podľa témy a formy*. Tematikou sa pritom myslí pozvanie (4,16a-c // 5,1e-f), po ktorom nasleduje odpoveď (4,16d-f // 5,1a-d). Formou sa rozumie skutočnosť, že obidva verše sú tvorené šiestimi kólonmi, no s rozdielnym usporiadaním. V prípade 4,16e-f ide o trikólony a 5,1a-d tvoria bikólony¹⁷.

Dominantné obrazy hodovania, ktorými sú jedenie a pitie ako symboly radosti a zmyselnosti i znamenia slávnosti a spokojnosti, sú ďalším

¹⁶ Porov. FOX, *The Song of Songs and Ancient Egyptian Love Songs*, 133.

¹⁷ Porov. SHEA, *The chiasitic structure of the Song of Songs*, 395.

zdôvodnením vnútornej jednoty state. V neposlednom rade je to i tematika pozvania, ktorou sa stať otvára (4,8) i zakončuje (5,1). Takto aj obsahová stránka state určuje jej hranice a najmä predstavuje ju ako súdržný celok.

2 Literárne dôvody jednoty state

2.1 Lexikálno-literárne pozorovania

Z pohľadu syntaxe môžeme v stati spozorovať, že sú v nej zastúpené skôr činné subjekty. Popri subjekte „ty“ (porov. vv. 8.9), „ja“ (porov. 5,1a-d) a „vy“ (porov. 5,1e-f) sa používajú aj neživotné subjekty, ako napr. „studňa“, „vietor“ a iné (porov. 4,10-15.16a-d). Z vlastných podstatných mien sú menované Libanon (4,8a.b.11d.15c), Hermon a Senir (4,8d) – všetky sú uvedené bez člena¹⁸. V celej perikope 4,8–5,1 sa ani raz nenachádza určitý člen všeobecných podstatných mien. Dôvod je funkčný – vynechávanie člena slúži na zintenzívnenie významu a zodpovedá stručnému štýlu niektorých starších pisateľov¹⁹.

Z príležitostne odlučiteľných predložiek dominujú מִן (*min*) 11-krát a predložka מֵ (*'im*) 7-krát. Z neodlučiteľných predložiek sú v stati použité dvakrát בַּ (*ba*) a לְ (*la*) a len jeden raz כִּי (*ka*). Z iných druhov predložiek sú zastúpené אֶת (*'et*) a תַּחַת (*taḥat*)²⁰.

V stati je zo slovesných tried najzastúpenejší qal (schéma 1). V ňom až 5-krát nájdeme v stati volitívne spôsoby sloviess – jusív a imperatív. Ide o časti, v ktorých najskôr žena (4,16) a potom i muž (5,1) dávajú najavo svoje pranie. Slovesné triedy piel a hifil sú použité v častiach, ktoré v sebe nesú veľmi silný moment vnútorného prežívania a želania osôb. Celkovo zvyrazňujú atmosféru citov typickú pre celú stať 4,8–5,1.

¹⁸ Podobne ako výraz Jordán, ktorý sa v poézii uvádza tiež bez určitého člena. Porov. EWALD, *Syntax of the Hebrew language of the Old Testament*, 31.

¹⁹ Porov. EWALD, *Syntax of the Hebrew language of the Old Testament*, 30.

²⁰ Porov. JUÖN – MURAOKA, *A Grammar of Biblical Hebrew*, 309-318.

Schéma 1: Prehľad slovesných tried, časov a spôsobov v 4,8–5,1

	Qal	Piel	Hifil
Qatal	5,1a.b.c.d	4,9a.b	
Yiqtol	4,11a		
Jusív	4,8b.c; 4,16d.e.f		
Imperatív	4,16a.b; 5,1e.e.f		4,16c
Participium ²¹	4,12a.b.b; 4,15c		

2.2 Sémantické pozorovania

K vysvetleniu literárnej súdržnosti menšej textovej jednotky nepochybne prispieva i pohľad zo strany sémantiky. Je dôležité si položiť otázku: „Aká je skúmaná stať oproti ostatným? Je viac či menej dynamická než tá pred ňou alebo po nej?“ Obrazy, ktoré stať čitateľovi predkladá, emócie, ktoré v ňom vyvoláva i skutočnosti, ktoré opisuje, to všetko prispieva svojim podielom k nájdeniu odlišností jedného textového celku od druhého.

2.2.1 Staccato a crescendo v stati

Prvým výsledkom nášho pozorovania je, že stať začína i končí *pohybom*. V 4,8 hlavný protagonista vyzýva k pohybu snúbenicu, na jej konci 5,1 nachádzame výzvu smerom k ostatným účastníkom. Takto sa aj počet zainteresovaných postupne zmení – z počtu dva na niekoľkonásobok a to podľa počtu oslovených, resp. čitateľov. Záver state však nabera spád aj zásluhou iného činiteľa, t. j. častým zastúpením slovies (až 7-krát v 5,1).

Pre menšie textové jednotky vo vnútri 4,8–5,1 je ďalej typické striedanie aktivity 4,11.12.15 s nehybnými obrazmi záhrady 4,13.14. Z aktívnych prvkov uvádzame v poradí: kvapkanie medu (v. 11), fontána, prameň (v. 12) a tečúce vody z Libanonu (v.15).

2.2.2 Prírodné elementy

Javiskom príbehu dvojice zo state 4,8–5,1 je príroda. Pri bližšom pozorovaní prírodných elementov v stati môžeme spozorovať, že celá perikopa začína obrazom pohoria Libanon (4,8a-b), ktorý sa v nej zopakuje ešte dvakrát

²¹ V prehľade uvádzame i participium, hoci v pravom slova zmysle patrí medzi nečasové formy, no napriek tomu svojou podstatou sa podieľa na podstate tak slovesa, ako aj adjektíva. Porov. JUÖN – MURAOKA, *A Grammar of Biblical Hebrew*, 114.

(4,11d.15c). Dej sa v stati presúva z pohoria do záhrady (4,12a) a zotráva v nej až po 5,1d. Navyše, prítomný je aj element vody, ktorý ohraničuje menšiu textovú jednotku – stancu, t. j. ju otvára (porov. 4,12b) i zakončuje zároveň (porov. 4,15)²². Zároveň spomenutý vodný element možno priradiť aj k prvkom reprezentujúcim pohyb v stati.

2.2.3 Zhrnujúce pozorovanie

Syntaktický rozbor textu pomáha odkryť mnohé na prvý pohľad možno nepovšimnuté aspekty. Napríklad, že tak výber podstatných mien, zámen, ako aj slovíec je zámerný a chce „podoprieť“ či komunikovať konkrétne poslanstvo. Ako bude totiž ešte predstavené neskôr, v stati sú zvolené niektoré podstatné mená tak, aby evokovali názvy vonných prvkov (schéma 3), čo je jeden z kľúčových termínov, na ktorých sa zakladá jednota state. Stručným náhľadom napr. na použité predložky v texte, možno lepšie vnímať fonetickú krásu poézie, čo napokon tiež posilňuje hlavnú tematiku. My sme poukázali okrem iného i na to, že aj výber slovesných časov podporuje už aj tak emocionálne nabitú atmosféru v stati. Tú ďalej umocňuje i spôsob deskripcie prírody i osôb, a tak isto aj meniaci sa spád deja smerom k vyvrcholeniu. Podobne tiež umiestnenie deja a v ňom dominujúce obrazy zintenzívňujú hlavné poslanstvo 4,8–5,1, ktorým je stretnutie.

2.3 Tematická jednota state 4,8–5,1

Integrita state 4,8–5,1 sa nezakladá len na literárnych dôkazoch, ale aj na jej dominantných témach. Jednou z charakteristických črt pre Pieseň piesní je obmieňajúca sa atmosféra odlúčenosti a stretnutia, hľadania a opätovného nájdenia. Zatiaľ čo žena je prítomná akoby vždy, mužova osoba nám často v deji chýba (1,7–8; 3,1–3; 5,6–8; 6,1). Motív stretnutia rozvíjajú živé obrazy apelujúce na zmysly človeka. Patrí k nim pohľad (porov. 4,1), sluch (porov. 2,8), chuť (porov. 4,11), čuch (porov. 4,11) a dotyk (porov. 1,2)²³.

---

²² Na ľahšie pochopenie a lepšiu prehľadnosť opakujúcich sa prírodných a iných elementov v stati 4,8–5,1 pozri KORYTIAKOVÁ, *Stretnutie milého s nevestou (Pies 4,8–5,1)*, 44–48, 91.

²³ Porov. ELLIOTT, *Song of Songs*, 894.

2.3.1 Stretnutie

Z hľadiska formálnej štruktúry celej Veľpiesne nachádzame moment stretnutia na miestach, ktoré zakončujú väčšie textové jednotky: 1,2–2,5; 2,8–3,4; 3,6–5,1; 5,2–6,2; 6,4–8,2; 8,5–14²⁴. Okamih stretnutia býva predstavený ako objatie dvoch ľudí s následným zaprisahávaním určeným dcéram jeruzalemským. Následnosť objatie – zaprisahávanie badáme na začiatku Veľpiesne (2,6–7), ako aj na jej konci (8,3–4). Inými obrazmi opisujú moment stretnutia state 3,4 a 6,3. V prípade 3,4–5 máme síce dočinenia s rovnakým zvolaním ako v 2,7 a 8,4, ale chýba v ňom objatie.

Schéma 2: Momenty stretnutia vo Veľpiesni

A	2,6–7
B	2,16; 3,4–5
C	4,16–5,1
B'	6,2–3
A'	8,3–4

Prvý identifikovateľný rozdiel medzi stretnutím z našej state (najmä 5,1) a inými stretnutiami je v osobe, ktorá sa o ňom vyjadruje. Jedine v stretnutí z našej state hovorí muž, v iných patria vyjadrenia žene.

Ďalším prvkom rozdielnosti sú tzv. topoi, ktoré nachádzame v jednotlivých opisoch schôdzky muža a ženy. Narážky na tému dotyku ako jedného z tzv. topoi sa týkajú napríklad 2,6; 3,4 a 8,3. V našej stati sú naproti tomu dominantnými obrazmi vôňa, dýchanie a vychutnávanie²⁵.

V rámci blízkeho kontextu miest, ktoré predchádzajú opisu stretnutia (2,15; 6,2; 8,2), nachádzame sčasti aj vonné obrazy. V prípade chvíle stretnutia z 2,16 navyše ešte môžeme vidieť, že tak ako nachádzame vôňu v kontexte verša pred ňou (2,15), tak isto je to aj v nasledujúcom verši (2,17). Iným spomenutým miestam stretnutia táto črta chýba.

Pri prvom stretnutí v 2,6 narážame v kontexte 2,4–7 na podobnosť s motívmi z 4,16–5,1. Prvou podobnosťou je tematika jedenia (2,5 // 4,16f; 5,1b–

²⁴ Refrény 2,6–7; 3,5; 6,3 a 8,3–4 plnia funkciu prechodu v texte od jednej textovej jednotky k druhej a súčasne oddeľujú rôzne stretnutia. Porov. ELLIOTT, *Song of Songs*, 895.

²⁵ WHITE, *A Study of the Language of Love in the Song of Songs and Ancient Egyptian Poetry*, 137.

d) a druhou opis vzájomného stretnutia ako splnenia vopred vypovedanej túžby (2,4 // 4,16a-e).

Pozorovanie kontextu stretnutí v Pies nás privádza k trom miestam, ktoré zhodne opisujú obojstranný vzťah muža a ženy (2,16; 6,3; 7,11)²⁶. Pretože v stati 4,8–5,1 a v jej bezprostrednom kontexte takéto vyjadrenia chýbajú, stávajú sa zároveň faktorom, ktorý odlišuje stretnutie z našej state od ostatných vo Veľpiesni.

Jedine v prípade 6,2-3 môžeme hovoriť o istej podobnosti s 4,16–5,1 a to na základe rovnakého miesta stretnutia zamilovaných ľudí. Miestom ich schôdzky je záhrada, ktorej jedinečnosť je v oboch prípadoch vykreslená pomocou obrazov vonných rastlín a vôbec vône ako takej. V konečnom dôsledku však záhrada zo state 6,2-3 nie je úplne zhodná so záhradou z 4,12-15. Chýba jej totiž narážka na studňu a prameň s atribútom pečate.

Navyše je dôležité poukázať i na nezanedbateľný moment rozdielnosti medzi 6,2-3 a 4,15–5,1. Je ním termín lotos²⁷, hebrejský koreň שושן²⁸ (*šwšn*), ktorý úplne absentuje nielen v záverečnej sekvencii (4,16–5,1a-d), ale aj v celom texte skúmanej state, najmä však v 4,14, kde je zastúpenie aromatických rastlín najbohatšie v celej knihe Veľpiesne. Skutočnosť je prekvapujúca o to viac, že lotos ako symbol lásky sa práve očakáva v momentoch pre lásku takých podstatných, akým je stretnutie v stati 4,8–5,1. Naproti tomu časť 6,2-3 patrí k celkovo ôsmim miestam Veľpiesne, kde sa s termínom lotos môžeme stretnúť.

Príkladom ďalšej odlišnosti stretnutia v našej stati a v iných v Pies je aj časté použitie privlastňovacích zámen (4,9–5,1d). Takýto spôsob vyjadrovania nie je síce iným statiam cudzí (napr. 4,1-7 10-krát tvoj/tvoja/tvoje), no takú silnú koncentráciu privlastňovacích zámen, ako ponúka 5,1 v našej stati, (8-krát môj/moja) nijaké iné miesto nevykazuje. V tom vidíme tiež jeden z dôvodov, prečo považovať stať 4,8–5,1 s jej motívom stretnutia za výnimočnú a odlišnú od iných.

²⁶ Viac o štúdiu vzťahov medzi uvedenými pasážami vo Veľpiesni z pohľadu výskytu שושן pozri ŠTRBA, שושן of the Canticle, 495.

²⁷ SSV ponúka preklad פֶּלִיאַ, no ŠTRBA, שושן of the Canticle, 502, navrhuje namiesto tohto výrazu ako správnejší a zmysluplnejší preklad lexémy שושן termín lotos.

²⁸ O gramatických podobách lexémy שושן v Starom zákone a tiež v Piesni piesní vrátane jej významov viac MICHEL, *Grundlegung einer hebräischen Syntax*, 64-65. Porov. ŠTRBA, שושן of the Canticle, 484.

I napriek odlišnostiam state 4,8–5,1 je potrebné poukázať aj na ich spoločné črty. Tie napokon len potvrdzujú literárnu jednotu celého spisu Pies. Po prvé, v blízkom kontexte miest stretnutí sa využívajú obrazy jedenia alebo pitia, v pozadí ktorých stoja evidentné narážky na vzájomné aj fyzické zblíženie sa zamilovaných. Po druhé, vo väčšine prípadov sa v súvislosti so stretnutím spomína aj aspekt vône, ktorý, ako napr. v prípade lotosu (*šwšn*), je narážkou na životodarnú lásku. Po tretie, skoro v každom mieste sa opakuje rovnaký scenár, podľa ktorého dosahuje túžba vyjadrená rozličnými obrazmi (napr. vôňou, jedlom, pitím) svoje zrealizovanie vo vzájomnom objatí milujúcich sa ľudí.

V prípade state 4,8–5,1 jej orámcovanie (4,8; 5,1) predstavuje pozvanie k spoločenstvu. V prvom prípade je to muž, ktorý pozýva ženu (už v 4,6 vyjadril svoje želanie stretnúť sa), v druhom prípade je výzva určená širšiemu publiku. Naplnenie stretnutia vidieť predovšetkým v odpovedi ženy na mužovu výzvu (porov. 4,16d-f) a v následnej reakcii muža (porov. 5,1a-d). Silný motív stretnutia podčiarkuje i jedinečné oslovenie ženy „nevesta“ z pohľadu celej Veľpiesne²⁹.

2.3.2 Vôňa – nový prvok v skúmaní literárnej jednoty

Obrazy vône tvoria spolu s momentom stretnutia dve tematické dominanty v stati 4,8–5,1. Tematiku vône badať už od začiatočného verša 4,8 „So mnou z Libanonu...“ Výraz Libanon totiž v sebe nesie narážku na vôňu, napr. cez voňavú drevinu – cédre³⁰. Táto narážka ale nemusí byť pre menej vnímavého a v biblickej poézii zbehlého čitateľa hneď na prvý pohľad zrejmá. Ďalej sa výraz Libanon objavuje v stati 4,8–5,1 až štyrikrát, čo z literárneho hľadiska má tiež svoju váhu³¹. M. V. Fox predkladá návrh, podľa ktorého by aj názvy miest a zvierat z Libanonu z 4,8 mohli byť zvolené tak, aby evokovali v mysli čitateľa rozmanité druhy vôní použité v stati 4,8–5,1 (Schéma 3)³².

²⁹ Porov. SCORALKICK, „...Umduftet von Myrrhe und Weihrauch“ (Hld 3,6), 101. ELLIOTT, *Song of Songs*, 900.

³⁰ Porov. BARBIERO, *Cantico dei cantici*, 176; ZAKOVITCH, *Das Hohelied*, 197.

³¹ Porov. WATSON, *Classical Hebrew Poetry*, 287.

³² Porov. FOX, *The Song of Songs and Ancient Egyptian Love Songs*, 135.

Schéma 3: Príklad asonancie v 4,8–5,1

4,8a.11d	לְבָנוֹן (<i>ləbānôn</i>)	לְבוֹנָה (<i>ləbônāh</i>)	4,14c
4,8e	אַרְיֹת (<i>'ārāyôt</i>)	אַרְיִתִי (<i>'ārītī</i>)	5,1
4,8f	נְמֵרִים (<i>nəmērîm</i>)	מֹר (<i>môr</i>)	4,14d; 5,1b
4,8f	רֹשׁ (<i>rōš</i>)	רֵאשֵׁי בְּשָׁמִים (<i>rāšê bəšāmîm</i>)	4,14e

Pre prítomnosť vonnej atmosféry v texte 4,8–5,1 je zaujímavé zistenie, že tak ako ju nachádzame už na začiatku stancy I (porov. 4,8), zostáva prítomná i v stanci druhej i tretej v poradí. Ba čo viac, od 4,10b začína obmieňanie tematiky chute a vône. Ide o časť opisujúcu dôverné priateľstvo zamilovaných a zmienky o vôni ich olejov – najprv muža a potom ženy – navodzujú atmosféru ich vzájomnej blízkosti. Podstatné meno דוֹדִים (*dôdîm*) použité v uvedenom prípade poukazuje pomocou chute (4,10b) a vône (4,10c.d) na akt lásky³³.

Spomenuté striedanie sa chute s vôňou pokračuje i v 4,11 a vôňa sa stáva prvkom, ktorý ohraničuje stancu I (4,8-11). Podobne i stancu II (4,12-15) charakterizujú striedajúce sa vonné obrazy s tými, ktoré apelujú na zmysel chute (porov. 4,12.13). V poslednej, t. j. v poradí tretej textovej jednotke (4,16–5,1) substitúcia obidvoch elementov pokračuje, no v zmenenom poradí ako v predošlom texte, t. j. tu vôňa strieda chut'³⁴.

Podľa J. B. Whitea sa vonná tematika v Piesni piesní opakuje častejšie ako iné elementy (ako napr. zrak, sluch, dotyk), a preto v nej zastáva dominantnú pozíciu³⁵. Z pohľadu našej state je dôležité, že v nej básnik používa obrazy vône oveľa častejšie ako v ktorejkoľvek inej časti Veľpiesne (Schéma 4). Celkový počet narážok na vôňu je v stati 4,8–5,1 devätnásť, no ak vynecháme opakujúce sa obrazy súvisiace s Libanom, nardom, balzomom a myrhou, potom sa ich počet ustáli na čísle 12. Toto číslo zároveň odzrkadľuje nielen početnosť, ale aj rozmanitosť aromatických obrazov, ako jednu z ďalších čít 4,8–5,1.

³³ Porov. FOX, *The Song of Songs and Ancient Egyptian Love Songs*, 97.

³⁴ Viac k schematickému znázorneniu obmien chute a vône KORYTIAKOVÁ, *Stretnutie milého s nevestou (Pies 4,8–5,1)*, 91.

³⁵ Porov. WHITE, *A Study of the Language of Love in the Song of Songs and Ancient Egyptian Poetry*, 137.

Schéma 4: Obrazy vône z 4,8–5,1 vo Veľpiesni

Obraz vône		Početnosť	Alokácia obrazu
slovensky	hebrejsky		
Libanon	לְבָנוֹן	6x	3,9; 4,8a.b15c ³⁶ ; 5,15; 7,5
olej	שֶׁמֶן	2x	1,3; 4,10c
balzam	בָּשֵׂם	7x	4,10d.14d.16d; 5,1b.13 ; 6,2; 8,14
vôňa tvojich šiat	רִיחַ שְׁלֹמֹתֶיךָ	1x	4,11c
vôňa Libanonu	רִיחַ לְבָנוֹן	1x	4,11d
hena	כַּפֹּר	2x	1,14; 4,13c
nard	נָרְדָּה	3x	1,12; 4,13c.14a
kurkuma	כַּרְכֹּם	1x	4,14a
vonná krovina	קָנָה	1x	4,14b
škorica	קַנְמוֹן	1x	4,14b
kadidlo	לְבָנָה	3x	3,6; 4,6.14c
myrha	מֵר	6x	1,13; 3,6; 4,6.14d; 5,1b.5.13
aloe	אֵהָלוֹת	1x	4,14d

2.3.2.1 Výpovedná hodnota aromatických rastlín v 4,8–5,1

Všetky aromatické rastliny spomenuté v celej Veľpiesni – hena, nard, kadidlo a myrha – nájdeme aj v stati 4,8–5,1 ako súčasť záhrady, ktorá je metaforou ženy (4,12). Avšak táto záhrada je domovom ešte väčšieho počtu exotických druhov voňavého rastlinstva – sú nimi menovite kurkuma, vonná krovina, škorica a aloe. Takto sa celá nádhera záhrady na chvíľu koncentruje v žene. Už nikde inde vo Veľpiesni nebude žena vykreslená rovnakým spôsobom ako práve tu³⁷.

Spolu môžeme narátať v 4,13-14 až deväť druhov aromatických rastlín. Tri z nich rástli priamo v Izraeli, konkrétne balzam, hena a kurkuma. V prípade myrhy, škorice a vonnej kroviny nie je ich izraelský pôvod istý. Posledné tri – kadidlo, aloe a nard boli veľmi vzácnym tovarom importovaným z krajín ako Arábia, India, Nepál a Čína³⁸.

³⁶ Zvýrazneným typom písma sú označené výskyty obrazov v stati 4,8–5,1.

³⁷ Porov. FOX, *The Song of Songs and Ancient Egyptian Love Songs*, 133.

³⁸ FELIKS, Y. 1964, 23-28. In FOX, *The Song of Songs and Ancient Egyptian Love Songs*, 138.

Spomedzi všetkých aromatických rastlín a vôní sa v našej stati uvádza najčastejšie balzam a myrha. Balzam, hebrejsky בִּשְׂמִי (*bōš'em*) nachádzame v stati 4,8–5,1 až štyrikrát (4,10d.14e.16d; 5,1b). Z toho dvakrát v spojení „nad všetky“ (4,10d.14e), raz sa uvádza samostatne (4,16d) a jedenkrát v závere spolu s myrhou (5,1b).

Pri bližšom pohľade na časť 4,10c–5,1b zistíme, že je to práve balzam, ktorý stojí na jej začiatku i konci. Zároveň je potrebné uviesť, že termín balzam sa používa aj ako súhrnný termín pre viaceré vonné rastliny. To nám osvetľuje význam termínu balzam vo všetkých jeho miestach v stati 4,8–5,1. Všimnime si 4,10d, kde je výraz „nad všetky balzamy“ umiestnený za výraz „vôňa tvojich voňaviek“. Žena teda svojou vôňou parfému prevyšuje všetky možné druhy vôní, aké si možno predstaviť. Podobne 4,14e – kde výraz „so všetkými cennými balzami“ ukončuje výpočet bohatstva záhrady – poukazuje na ženu, v ktorej je všetka plnosť nádhery, luxusu a vzácnosti. Ak teda záhrada v sebe ukrýva skutočne všetko bohatstvo (vyjadrené balzomom) a ak sa touto záhradou a jej pokladmi myslí žena, potom je po prvé žena pre muža stelesnením všetkého, čo ponúka svet. a po druhé je následne 4,16d skutočne vyjadrením úplného otvorenia sa milovanej osobe³⁹. Potom ani v samom závere časti 4,10c–5,1b – charakteristickej hutnými obrazmi vône – neprekvapuje fakt, že posledne uvedený termín je balzam. Básnik v jednom výraze odrazu zhrnul všetky predtým uvedené aromatické rastliny a privlastňovacím zámenom „s mojím balzomom“ עִם-בִּשְׂמִי (*'im bōš'āmī*) tak spojil obe milované osoby v jedno.

Druhou najčastejšie uvedenou vonnou rastlinou v 4,8–5,1 je myrha. Podstatné meno מִרְיָה (*mōr*) sa vyskytuje vo Veľpiesni 7x (1,13; 3,6; 4,6.14d; 5,1b.5.5.13)⁴⁰. V kontexte Piesne piesní je myrha súčasťou slovníka lásky tak zo strany ženy (1,13; 5,13), ako aj zo strany muža (4,6.14d; 5,1b). V týchto textoch získava myrha symbolický status. V časti Pies 4,12–5,1 naberá metaforické vyjadrenie nesmierneho bohatstva, pretože záhrada, tak ako ju opisuje Veľpieseň, sa v Palestíne v skutočnosti nikde nenachádzala⁴¹.

V každom prípade výskyt termínu מִרְיָה (*mōr*) v textoch Starého zákona nás odkazuje vždy na „niečo výnimočné a krásne. Myrha je súčasťou výpočtu

³⁹ Komentár k jednotlivým častiam 4,8–5,1 pozri KORYTIAKOVÁ, *Stretnutie milého s nevestou (Pies 4,8–5,1)*, 50-60.

⁴⁰ HAUSMANN, מִרְיָה, 558.

⁴¹ Porov. HAUSMANN, מִרְיָה, 558.

vzácných vecí slúžiacich na výnimočné situácie (pomazanie), príležitosti (svadba) a pre výnimočných ľudí (milovaná osoba). Je to označenie niečoho, čoho vôňa robí veci atraktívnejšie a vzácnejšie.⁴² V mužovom prejave má skôr funkciu poukázať na vnútornú hodnotu ženy prirovnaním k vysokej hodnote myrhy.

Po priblížení si termínov balzam a myrha nás už tak veľmi neprekvapuje, prečo si ich básnik v 5,1b vybral ako reprezentantov všetkých rastlín v stati. Vo výraze „odtrhol som moju myrhu s mojím balzomom“ (5,1b) chcel muž pravdepodobne povedať: „tá, ktorá je pre mňa nadovšetko vzácna a v ktorej nachádzam všetku nádheru, sa stala teraz mojou“.

2.3.3 Zhrnujúce pozorovanie

Jedinečnosť stretnutia ako dominantnej témy v stati 4,8–5,1 spolu s vôňou a jej výpovednou schopnosťou patria k prvkom, ktoré túto sekvenciu odlišujú od iných možno aj podobných v kontexte celej Veľpiesne. Sledovanie tematiky preto nie je zanedbateľný aspekt pri pozorovaní literárnej jednoty state. To, že v prípade vône môžeme sledovať i jej obsahovú jedinečnosť je len obohatením celého pozorovania.

Za všetko možno napr. uviesť, že žena opísaná v stati 4,12-15 najväčšou hutnosťou vonných termínov, stelesňuje v sebe rozličné aspekty životnej sily, potešenia a vznešenosti celého sveta. Takto existuje svet pre zaľúbeného len milovanej osobe⁴³. Na základe vypovedaného potom môžeme tvrdiť, že napr. vv.13c-14 sú opisom veľmi hlbokého vnímania druhého partnera a úmyslom básnika i jeho práce s uvedenými obrazmi bolo poukázať na krásu lásky v momente stretnutia, ktoré má však vzhľadom na iné state svoje špecifiká⁴⁴.

⁴² HAUSMANN, גִּוֵר, 559-560.

⁴³ Porov. KEEL, *Deine Blicke sind Tauben*, 27-28.

⁴⁴ V tomto článku je tematika vône predstavená len z pohľadu jej významu pre literárnu jednotu state. K jej obsahovej bohatosti viac KORYTIAKOVÁ, *Stretnutie milého s nevestou (Pies 4,8–5,1)*, 63-70.

3 Štrukturálne dôvody jednoty state

3.1 Poetické rozdelenie textu 4,8–5,1

Podstatný prvok nápomocný pri tvorbe návrhu našej štruktúry state je v skutočnosti opakovanie niektorých fráz a slovných spojení⁴⁵, no i dialogický prvok state (porov. schéma 5)⁴⁶. V podstate pre celý text Pies je charakteristické, že sa ním od začiatku tiahnu špecifické obrazy, motívy sa vzájomne prelínajú a tým vytvárajú jednotu celej Piesne⁴⁷. Celú stat' 4,8–5,1 je možné rozčleniť na menšie textové jednotky, t. j. na stance a strofy. Každá z nich je nositeľkou určitej témy, podľa ktorej sme ich aj pomenovali⁴⁸.

Inklúziu v skúmanej perikope vytvára sloveso *בֹּהַ* (*bô*) vo forme *qal* „ísť, prísť“, porov. 4,8a a 5,1⁴⁹. Inklúzia takto zdôrazňuje poetickú jednotu textu. Pre tento text je typické, že začína a končí imperatívom, a epitetá ako „nevesta“ a „sestra nevesta“ sa objavujú exkluzívne len v tejto časti Veľpiesne⁵⁰.

Schéma 5: Štruktúra 4,8–5,1

Libanon	{	STANCA I	STROFA I	4,8-9	Pohľad
			STROFA II	4,10-11	Bozk
Záhrada	{	STANCA II	STROFA III	4,12	Zatvorená záhrada
			STROFA IV	4,13-14	Poklady a nádhera záhrady
			STROFA V	4,15	Otvorenie
		STANCA III	STROFA VI	4,16	Túžba
			STROFA VII	5,1	Zjednotenie

⁴⁵ Porov. FOX, *The Song of Songs and Ancient Egyptian Love Songs*, 133.

⁴⁶ Porov. BARBIERO, *Cantico dei cantici*, 172.

⁴⁷ Vid' 1.2 Pracovný návrh prekladu state 4,8–5,1.

⁴⁸ Viac o podrobnejších dôvodoch pre vnútorné členenie state na stance a strofy pozri KORYTIAKOVÁ, *Stretnutie milého s nevestou (Pies 4,8–5,1)*, 44-49.

⁴⁹ Porov. BARBIERO, *Cantico dei cantici*, 205.

⁵⁰ ELLIOTT, *Song of Songs*, 900.

Začiatok perikopy evokuje motív vône, ktorý sa ťahá pozdĺž celou staťou až k veršu 5,1. Evokujúcim termínom je aj termín Libanon⁵¹. Ten otvára i ukončuje prvú stancu (vv. 8a.11c), a je tiež zakončením druhej stance (v. 15b). Vo v. 8a.b sa Libanon objavuje ako súčasť syntaktickej jednotky, v ktorej vidieť vzorový príklad dvojlíniového stupňovitého paralelizmu⁵².

Druhým výrazom charakteristickým pre perikopy je „nevesta“. V prvej stanci sa objavuje vždy v prvom stichu úvodného (v. 8a) a záverečného verša (v. 11a). Rozšírený ekvivalent výrazu „sestra moja, nevesta“ zas otvára strofu II, III, a VII. Ide teda vždy o uvádzajúci motív uvedených strof (4,9a.10a.12a; 5,1a).

Dominantný motív v prostriedku state je „záhrada“. Opäť je to element, ktorý otvára i ukončuje stancu II (v. 12a.15a).

Posledná stanca III je tvorená dvomi strofami, z ktorých jedna je monológom ženy (v. 16) a druhá monológom muža (5,1). I tu sa však objavuje termín „záhrada“, čím sa posilňuje jednota medzi poslednými dvomi stancami.

Celú perikopy je možné rozdeliť na dve veľké tematické časti a to 4,8-11 a 4,12-5,1. Na tomto rozdelení perikopy sa zhoduje väčšina autorov. Rámcom prvej časti je „Libanon“ (vv. 8a.11d). Druhú tematickú časť vnútorne spája termín „záhrada“, ktorý sa objavuje na jej začiatku v prvom stichu úvodného verša (v. 12a) a tiež v prvom kólone posledného verša (5,1a)⁵³.

3.1.1 Stanca I: Vzrušujúce očarenie krásou

Úvodnú stancu (4,8-11) tvoria dve strofy. Po prvýkrát v celej Veľpiesni sa v prvom stichu prvej strofy (v. 8a) objavuje termín „nevesta“, ktorý poznačí stancu a aj celú pieseň 4,8-5,1⁵⁴. Termín „nevesta“ sa ešte raz zopakuje vo v. 11a. Verš 9a a 10a uvádzajú opisnejšiu formu termínu – „sestra moja, nevesta“. Pre prvú stancu je teda typické opakovanie rovnakých výrazov vždy v prvom stichu po sebe idúcich veršov⁵⁵. Vo vv. 8.9.10 je prvý stich vždy zdvojnásobený: v. 8a.b „so mnou / so mnou“; v. 9 „pobláznila si ma / pobláznila si ma“; v. 10 „aké príjemné / aké sladké“. Vo v. 11 sú obidva prvé

⁵¹ Porov. ZAKOVITCH, *Das Hohelied*, 68.

⁵² Porov. WATSON, *Classical Hebrew Poetry*, 151.

⁵³ Porov. ZAKOVITCH, *Das Hohelied*, 190, 197.

⁵⁴ Porov. MURPHY, *The Song of Songs*, 156.

⁵⁵ „The combination of the two songs is perhaps based on the catchwords ‚bride‘ in v. 8a and again in vv. 9a and 10a and ‚Lebanon‘ in v. 8a and in v. 11c.“ Porov. KEEL, *Song of Songs*, 162.

stichy utvorené paralelne (med z plásta // med a mlieko)⁵⁶. Verše 10-11 sú zomknuté synonymickým paralelizmom (schéma 6).

Schéma 6: Synonymický paralelizmus v 4,10-11

v. 10a.b	A	víno	chuť
v. 10c.d	B	oleje / balzamy	vôňa
v. 11a.b	A'	med / med a mlieko	chuť
v. 11d	B'	Libanon	vôňa

Pre prvú stancu je charakteristický náznak pohybu, štýl je tvorený slovesnými vetami a vizuálny dojem nahrádza postupne vnímanie vône. Názvy miest a zvierat v tejto textovej jednotke (porov. 4,8) evokujú pomenovanie rastlín, vôňu alebo motív jedenia prítomný v nasledujúcich stanciach (porov. Schéma 3)⁵⁷. Týmto fonetickými alúziami sú zároveň jednotlivé stance vzájomne prepojené.

Z obrazov vypovedaných mužským protagonistom vo vv.8-11, je jasne poznateľná skutočnosť jeho ohromenia tak výzorom milovanej osoby, ako i jej prítomnosťou. Osobitne termín „nevesta“ je dôkazom mužského prejavu nežného citu k žene, pretože sa nespája skutočne so svadbou v pravom slova zmysle, ale ako je bežne použité v egyptskej ľúbostnej poézii⁵⁸, je druhom jemnocitu vo výpovedi, teda jemného či láskyplného oslovenia. Navyiac v celej piesni 4,8–5,1 len tu v 4,9a.b má svoje zastúpenie jediné sloveso v slovesnej triede zintenzívňujúceho charakteru⁵⁹ – piel (בַּלַּב) a to v denominatívnom použití, nakoľko vychádza z podstatného mena „srdce“ (לֵב, לֵבָב).

3.1.2 Stanca II: Ideál výnimočnosti a exkluzivity

V druhej stanci (4,12-15) identifikujeme tri strofy. Táto časť je považovaná za opisnú pieseň *wasf*⁶⁰. Ako vo všetkých identifikovaných *wasf*

⁵⁶ Porov. ZAKOVITCH, *Das Hohelied*, 191.

⁵⁷ Porov. FOX, *The Song of Songs and Ancient Egyptian Love Songs*, 135.

⁵⁸ Porov. MURPHY, *The Song of Songs*, 160.

⁵⁹ Porov. JUÖN – MURAOKA, *A Grammar of Biblical Hebrew*, 144-145.

⁶⁰ Porov. MÜLLER, *Miszellen zu Einzeltexten*. Hld 4,12 – 5,1: ein althebräisches Paradigma poetischer Sprache, 191.

v Piesni piesní (4,1-7; 6,3-10 7,2-8)⁶¹, tak aj v 4,12-15 vládne nominálny štýl. Po tom, čo vo v. 12 je nominálna veta tvorená najskôr prísudkom a vzápätí podmetom, resp. vo v. 13a podmetom a potom prísudkom, nasledujú vo v. 14 dve samostatné nominálne frázy. V nich sú podstatné mená spojené s predložkou „s, so“ a ďalším substantívom (v. 14a-c a v. 14d-e)⁶².

V stanci sa vyskytujú na jej začiatku i konci obrazy vody „fontána“, „prameň“ (4,12b.15a) a „studňa živých vôd tečúcich z Libanonu“ (4,15b). Rámec tvorí výraz „záhrada“ (4,12a.15a) okolo výnimočného zoznamu voňavých rastlín a ovocia (vv. 13-14)⁶³. Vo v. 13 je opäť element chute a vône (schéma 7), podobne ako v predchádzajúcej stanci. Čisto len vonné prvky sú vymenované vo v. 14.

Schéma 7: Element chuti a vône v 4,13

v. 13a.b	granátovníky, ovocie	chut'
v. 13c	hena, nard	vôňa

Badateľná je dominancia statických obrazov a nominálnych viet. Slovesá tu nájdeme len štyrikrát, aj to v participiu (vv. 12a.12a.12b.15c). Verše 13-14 sú akýmsi výpočtom, zoznamom, či súpisom, preto v nich nijaké sloveso nenachádzame. Vidieť v nich však hru s jednotným a množným číslom aj striedanie spojky ׀ (*wə*) a predložiek ׀׃ (*yim*). Zvukovo takto vytvára predložka ׀׃ (*yim*) rým s koncovkou plurálu ׀׃- (*-îm*)⁶⁴. Zároveň sú vv. 13-14 spojené a vytvárajú jednu strofu vďaka stylistickej figúre anadiploúa⁶⁵, t. j. koniec v. 13 a začiatok v. 14 je tvorený tým istým slovom ׀׃׃׃ (*n'rd*)⁶⁶.

Zaujímavosťou stance z pohľadu štýlu je chiazmus medzi výrazmi vzťahujúcimi sa na vodu (schéma 8), ale aj metafory bez priameho

⁶¹ Porov. FOX, *The Song of Songs and Ancient Egyptian Love Songs*, 133; BARBIERO, *Cantico dei cantici*, 187.

⁶² Porov. MÜLLER, *Miszellen zu Einzeltexten. Hld 4,12 – 5,1: ein althebräisches Paradigma poetischer Sprache*, 192.

⁶³ „This garden is unreal, in the sense that no garden in the ancient Near East would have nourished such a wide variety of plants and trees.“ MURPHY, *The Song of Songs*, 160-161.

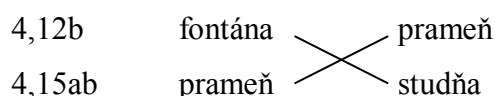
⁶⁴ Porov. BARBIERO, *Cantico dei cantici*, 188.

⁶⁵ Porov. HERIBAN, *Príručný lexikón biblických vied*, 198.

⁶⁶ Podobne aj Pies 2,15. Porov. MARIASELVAM, *The Song of Songs and Ancient Tamil Love Poems*, 59.

porovnaní⁶⁷. Posledný stich obsahovo naznačuje prechod k pohybu, ktorý je typický aj pre poslednú stancu. Zakončenie naznačuje inklúziu s prvou stancou vďaka termínu „Libanon“ (4,8a.15c). Rozdiel medzi prvou a druhou stancou spočíva v ich dynamike. Táto je skôr „pokojnou, kontemplatívnou“⁶⁸ časťou state zdôrazňujúcou osobitosť (skrže nereálnu bohatosť vôní a ovocia v záhrade, porov. 4,14) a exkluzivitu („zavretá záhrada“, porov. 4,12a) milovanej ženy pre muža.

Schéma 8: Chiazmus v 4,12-15

3.1.3 Stanca III: Vzájomné zdieľanie v stretnutí

Nominálny štýl z predchádzajúcej stance striedajú v tretej stanci (4,16–5,1) slovesné vety s imperatívom עֲרִירִי (*‘úri*) „zobud’ sa“; וּבֹאֵי (*ûbô’î*) „a príď“; הִפִּיחִי (*hāpîihî*) „predýchaj“ a júsivom יִזְלֹוּ (*yizzlû*) „nech prúdia“; יָבֹא (*yābô’*) „nech príde“; וַיֵּאֲכַל (*wāyô’kal*) „nech vychutnáva.“ Kontrast predchádzajúcej druhej stance so začiatkom tretej je zrejmý v jej dynamických zvolaniach. Už dobre známe striedanie elementov vône a chute sa objavuje i tu v stichoch 16d a 16f, ale tentoraz v opačnom poradí, než sme mohli vidieť vo vv. 10a.b.c.11a.b.d.13a.b.c. Zmenu v ich poradí inicioval verš 14, v ktorom sa vyskytoval len činiteľ vône. Rovnaké poradie, ako uvádza v. 16, si možno všimnúť aj neskôr vo verši 5,1b.c.d (schéma 9).

Schéma 9: Element chuti a vône v 4,16d–5,1d

4,16d	balzamy	vôňa
4,16f	ovocie	chuť
5,1b	balzam	vôňa
5,1c.d	plást s medom / víno s mliekom	chuť

Súdržnosť tretej stance vytvára skutočnosť, že prvá strofa v 4,16a.b.c začína 3-krát imperatívom (zobud’ sa! / príď! / predýchaj!) a taktiež posledná

⁶⁷ Porov. MURPHY, *The Song of Songs*, 160.

⁶⁸ BARBIERO, *Cantico dei cantici*, 187.

strofa končí v 5,1e.f tromi slovesami v tomto volitívnom spôsobe (jedzte! / pite! / opite sa!). Medzitým nachádzame v 4,16b.d.e ešte trikrát volitívny júsiv.

Z obsahového hľadiska dosahuje element pozvania z v.4,16a-f evidentne svoju odpoveď v 5,1a-d. Už nami spomenutá črta v. 5,1a-d v časti 2.3.1 o osemnásobnom zastúpení privlastňovacieho zámena 1. osoby singuláru „môj/moja“ vypovedá o prináležaní záhrady – ktorou je v metaforickom jazyku poézie žena – mužovi. Emotívnu atmosféru lásky a krásy prítomnej chvíle zamilovanej dvojice prezrádzajú narážky na vôňu a to najmä בִּשְׁמֵם (*bōšēm*), ktorý v sebe reprezentuje všetky existujúce vône (porov.4,10d). Okamih blaha a šťastia zas navodzujú obrazy jedenia a pitia (5,1c.d), ktorými je aj celá pieseň zakončená (5,1e.f).

3.2 Zhrnujúce pozorovanie

Nami navrhnuté vnútorné rozdelenie textu 4,8–5,1 vychádza z lexikálnych, sémantických i tematických pozorovaní, tak ako sme sa ich snažili čitateľovi priblížiť v predošlých podkapitolách. Snažili sme sa poukázať aj na to, že popri iných i motív vône môže mať svoju váhu tak pri tvorbe štruktúry state, ako aj – v konečnom dôsledku – pri dokazovaní jednoty textovej jednotky 4,8–5,1. Nejde pri tom len o pojem vône ako takej, ale aj o jej druhy, rôznorodosť, počet výskytov a pozíciu na rozhodujúcich miestach v texte. Nezanedbateľná je pritom i jej významová bohatosť, ktorou prispieva k vykresleniu jedinečnosti situácie v stati 4,8–5,1 a jej jednotlivých menších textových jednotiek. V konečnom dôsledku tak podporuje dominantnú tému state 4,8–5,1, ktorou je stretnutie sa zamilovanej dvojice.

Záver

Krása spisu sa objavuje i v odkrývaní pôvabu jeho jednotlivých menších častí. Platí to najmä v prípade biblickej poézie. Skúmaním 4,8–5,1 môžeme prísť k záveru, že stať v sebe nesie vlastné poslanstvo, ktoré však v nijakom prípade nie je ojedinelé vo Veľpiesni. Na druhej strane sa ale vyznačuje istými špecifikami, ktoré ju od ostatných oddelujú a robia jedinečnou. Odkrytím ucelených častí v celej Veľpiesni môžeme pozorovať niť tematiky lásky, krásy i vône a ich poslanstva, i prípadnú redakciu ťahajúcu sa až do jej konca.

Na príklade 4,8–5,1 sme chceli ukázať, že pri práci s Božím slovom môžeme odkrývať prvky, ktoré boli doposiaľ možno menej povšimnuté, či dokonca nepovšimnuté, v porovnaní s inými predsa nám môžu byť nápomocné pri dokazovaní literárnej jednoty, ako i pri hľadaní a odkrývaní posolstva state, resp. jednotlivých statí či aj celého spisu. K takým patrí nepochybne aj prvok vône alebo arómy. Tento aspekt sme mali v úmysle čitateľovi len naznačiť, poukázať naň ako na možný pomocný prostriedok pri exegetickom skúmaní poetického textu. Problematika vône vo Veľpiesni sa totiž radí k tým aspektom, ktoré sa v súvislosti s jej textom ešte len začínajú hlbšie skúmať.

Cieľom článku bolo predstaviť aspoň čiastočne výsledky skúmania posolstva vône, jej významu pre vykreslenie jedinečnosti stretnutia, ako aj dôvody, ktoré objasňujú literárnu jednotu state 4,8–5,1. To, že ide skutočne o samostatnú jednotku, dokazujú pozorovania zo stránky literárnej, sémantickej, štruktúrálnej i tematickej. Skúmanie však odkrylo i obsahovú bohatosť, ktorá sa lepšie ukázala práve vtedy, keď stať považujeme za jednotu. V tejto jednote bola téma vône nakoniec v prospech témy stretnutia zamilovanej dvojice. A zasa téma stretnutia v stati, tak jedinečne opísaná v porovnaní s inými, podporuje mimoriadnu krásu vône, čo je v prospech tematiky vzťahu a jeho krásy. Zmienky o vône poukazujú na atmosféru blízkosti, vyjadrujú dôverný vzťah milujúcich sa osôb.⁶⁹ V čistej ľudskej láske sa zároveň sprítomňuje láska Boha. Vôňa je preto istým spôsobom rečou o Bohu ako o krásne. Preto môžeme tvrdiť, že jednotu state podporuje aj jedinečnosť stretnutia, tak ho opisuje 4,8–5,1.

Zoznam použitej literatúry

Komentáre

- BARBIERO, G. *Cantico dei cantici*. Milano : Paoline Editoriale Libri, 2004.
EXUM, CH. J. *Song of Songs*. Louisville : Westminster Press, 2005.
FARMER, W. R. et al. *The International Bible Commentary : A Catholic and Ecumenical Commentary for the Twenty-First Century*. Minnesota : Liturgical Press, 1998.
FOX, M. V. *The Song of Songs and Ancient Egyptian Love Songs*, Madison, WI : The University of Wisconsin Press, 1985.
KEEL, O. *Song of Songs*. Continental Commentary. Augsburg : Fortress Press, 1997.

---

⁶⁹ HLAD, *Meditácia o vône v teológii alebo Teológia ako umenie voňavkára*, 84.

- LONGMAN, T. *Song of Songs*. New International Commentary on the Old Testament. Cambridge : Grand Rapids, 2001.
- MURPHY, R. E. *The Song of Songs* (Hermeneia). Mineapolis, MN : Fortress, 1990.
- ZAKOVITCH, Y. *Das Hohelied*. Herders Theologisches Kommentar zum Alten Testament. Freiburg : Herder, 2004.

Monografie

- KORYTIAKOVÁ, M. *Stretnutie milého s nevestou (Pies 4,8–5,1). Exegetický rozbor s dôrazom na tému vône : diplomová práca*. BaĎín : Univerzita Komenského, Teologická fakulta, 2011. 2 prílohy. Vedúci diplomovej práce Blažej Štrba.
- MARIASELVAM, A. *The Song of Songs and Ancient Tamil Love Poems*. AnBib 118. Rome : Pontifical Biblical Institute, 1988.
- MÜLLER, H.-P. – KAISER, O. – LOADER, J. A. *Das Hohelied. Klagelieder. Das Buch Ester*. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 1992.
- WATSON, W. G. E. *Classical Hebrew Poetry : A Guide to its Techniques*. Sheffield : Sheffield Academic Press, 2001.
- WHITE, J. B. *A Study of the Language of Love in the Song of Songs and Ancient Egyptian Poetry* (SBL Dissertation Series 38), Montana : Scholars Press, 1978.

Články

- ELLIOTT, M. T. Song of Songs. In: FARMER, W. R. et al. *The International Bible Commentary : A Catholic and Ecumenical Commentary for the Twenty-First Century*. Minnesota : Liturgical Press, 1998, 893-907.
- HLAD, Ľ. Meditácia o vône v teológii alebo Teológia ako umenie voňavkára, *Verba Theologica* 10 (2/2011) 73-97.
- SCORALICK, R. „...Umduftet von Myrrhe und Weihrauch“ (Hld 3,6). Die Poesie der Textverbindungen in Hld 3,6 – 5,1, *BiLi* 70 (1997) 99-104.
- SHEA, W. H. The chiasmic structure of the Song of Songs, *ZAW* 92 (1980) 379-396.
- SOVA, M. – DUBOVSKÝ, P. Návrh transliterácie a prepisu hebrejských spoluhlások a samohlások do slovenčiny. In: *Studia Biblica Slovaca 2005*. Svit : KBD, 2006, 73-76.
- ŠTRBA, B. שִׁשְׁנָה of the Canticle, *Bib* 85 (2004) 475-502.

Pramene

- Biblia Hebraica Quinta*. General Introduction and Megilloth. Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft, 2004.
- Biblia Hebraica Stuttgartensia*. Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft, 1990.
- Septuaginta*. Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft, 1979.
- Sväté písmo Starého i Nového zákona*. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1996.

Gramatiky

- EWALD, H. *Syntax of the Hebrew Language of the Old Testament*. New Jersey : Gorgia Press, 2005.
- JUÖN, P. – MURAOKA, T. *A Grammar of Biblical Hebrew*. Third Reprint of the Second Edition with Corrections (SubBib 27), Roma : Pontificio Istituto Biblico, 2011.

Slovníky

- BOTTERWECK, J. G. – RINGGREN, H. – FABRY, H. *The Theological Dictionary of the Old Testament*. Volume XIII. Cambridge : Grand Rapids, 2004.
- BROWN, F. – DRIVER, S. – BRIGGS, C. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon*. With an Appendix Containing the Biblical Aramaic. Peabody, MA : Hendrickson, 1996.
- COGGINS, R. J. – HOULDEN, J. L. *A Dictionary of Biblical Interpretation*. London : SCM, 1992.
- LÉON-DEFOUR, X. *Slovník biblickej teológie*. 2. opravené slovenské vydanie, Trnava : Dobrá kniha, 2003.
- HARRIS, R. L. et al. *Theological Wordbook of the OT*, Chicago : Moody Publishers, 2003.
- HERIBAN, J. *Príručný lexikón biblických vied*. Rím : Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1998.

Zhrnutie

Tak ako v otázke vnútorného rozdelenia spisu Pieseň piesní a jeho vnútornej štruktúry badať rôzne prístupy a vysvetlenia, podobne aj v otázke jeho literárnej jednoty doteraz nevládne jednoznačný názor. Venovať sa literárnej jednote jednotlivých častí celého spisu Veľpiesne v nijakom prípade neznamená rozbíjanie jeho celkovej jednoty. Práve naopak, v súhrnnom pohľade sú dôkazom integrity spisu – piesne – ako celku. Najmä v prípade biblickej poézie platí, že krása spisu sa objavuje i v odkrývaní krásy jeho jednotlivých menších častí. Jednou z takýchto častí je i stať 4,8–5,1. Cieľom článku bolo predstaviť aspoň čiastočne výsledky skúmania významu vône ako dôvody, ktoré objasňujú literárnu jednotu state 4,8–5,1. To, že ide skutočne o samostatnú jednotku, dokazujú pozorovania zo stránky literárnej, sémantickej, štrukturálnej i tematickej. Skúmanie však odkrylo i obsahovú bohatosť, ktorá sa lepšie ukázala práve vtedy, keď stať považujeme za jednotu. Navyše v článku sa čitateľovi poukazuje na úlohu vonného prvku ako na možný pomocný prostriedok pri exegetickom skúmaní poetického textu, pokiaľ ide o zdôvodnenie vnútornej jednoty state z pohľadu literárnej kompozície.

Summary

Different attitudes and explanations are found regarding the question of the internal division and structure of the Song of Songs. Similarly also, until now, no absolute consensus about the literary unity of this book has been found. If one pays attention to the literary unity of individual parts of the book, this does not necessarily break the unity of the entire song. On the contrary, in the general view the parts are proof of the integrity of the book – song – as a unit. In the case of the biblical poetry it can be said that the beauty of the book can be discovered by revealing the elegance of its individual parts. The goal of this article is, at least partially, to introduce the results of an observation of the aspect of the scent in the book, in order to clarify the literary unity of the passage 4:8–5:1. The author's assertion that this passage is a single part of the Song of Songs is on the basis of literary, semantic, structural and thematic observations. Additionally, the investigation of the text 4:8–5:1 reveals the richness in the contents of the passage. This part of the observation is more evident when we consider the passage as a whole. In this article, the role of aromatic elements is treated in particular. This aromatic emphasis might be a potential aid to the exegetic research into the poetic text in that it justifies the internal unity of the passage in terms of its literary composition.

Martina Korytiaková
Malinovského 3
977 01 Brezno, Slovensko
martinakorytiakova@ymail.com

Contents

Treaties

Blažej ŠTRBA

„The Lord’s Revelation“ or „Moses‘ vocation“? Literary critical
comparison of titles of Exod 3–4 125-147

Martina KORYTIAKOVÁ

Fragrance in the meeting between beloved and bride. About the
literary unity of the passage of Song 4:8–5:1 148-172

Július PAVELČÍK

„The perfect law of freedom“ (Jam 1:25). Towards the
understanding of the law in the Letter of James 173-220

Abstracts 221-232

Communications and references 233-234

Obsah

Štúdie

Blažej ŠTRBA

„Zjavenie Pána“ alebo „Mojžišovo povolanie“?
Literárno-kritické porovnanie pomenovaní state Ex 3–4 125-147

Martina KORYTIAKOVÁ

Vôňa v stretnutí milého s nevestou.
K literárnej jednote Pies 4,8–5,1 148-172

Július PAVELČÍK

„Dokonalý zákon slobody“ (Jak 1,25).
K chápaniu zákona v Jakobovom liste 173-220

Reflexie

Abstrakty 221-232

Oznamy 233-234